

SAMENWERKINGSVERBAND
AMSTELLAND EN DE
MEERLANDEN

**Passend onderwijs voor (hoog)begaafde leerlingen
binnen het Samenwerkingsverband
Amsteland en De Meerlanden**

Jolanda van Veen
Juni 2016

Inhoudsopgave

Inleiding	2
1. Wat is hoogbegaafdheid?	3
2. Welke onderwijsprogramma's met extra uitdaging zijn er op de scholen in het SWV?..	4
2.1 Begaafdheidsprofielschool.....	4
2.2 Daltononderwijs	4
2.3 Gymnasium	4
2.4 Masterclasses en meestuderen in het WO.....	4
2.5 Talentontwikkeling, differentiëren en maatwerk.....	5
2.6 Technasium	5
2.7 Tweektalig Onderwijs (TTO) en internationalisering	5
2.8 Versneld en verrijkt vwo	5
2.9 Versterkt talenonderwijs.....	5
2.10 Science	6
2.11 Wedstrijden en olympiades	6
2.12 WON- academie.....	6
3. Wat wordt er ingezet op de verschillende scholen?	7
3.1 Alkwin Kollege, Uithoorn.....	7
3.2 Amstelveen College, Amstelveen	8
3.3 Haarlemmermeer Lyceum, Hoofddorp.....	9
3.4 Herbert Vissers College, Nieuw-Vennep.....	10
3.5 Hermann Wesselink College, Amstelveen	10
3.6 Kaj Munk College, Hoofddorp.....	11
3.7 Katholieke Scholengemeenschap Hoofddorp.....	12
3.8 Keizer Karel College, Amstelveen	12
4. Wat zijn de knelpunten?	14
5. Inventarisatie van mogelijkheden externe ondersteuning	15
6.1 VIA Hageveld, Heemstede.....	15
6.2 DeDNKRS, Amstelveen	15
6.3 Bureau Talent, Leiden.....	16
6.4 Huiswerkinstituten	17
6.5 Particulier onderwijs.....	17
6.6 Feniks Talent Utrecht.....	17
6. Aansluiting PO-VO	18
6.1 SWV Passend Onderwijs PO Amstelronde.....	18
6.2 SWV Passend Onderwijs PO Haarlemmermeer	18
7. Conclusie en aanbevelingen	19
7. 1 Aanbevelingen voor de scholen	19
7. 2 Aanbevelingen voor het Samenwerkingsverband.....	20
Bijlage 1: Kostenindicatie van de DNKRS	21
Bijlage 2: Kostenindicatie Bureau Talent	22
Bronvermelding	24

Inleiding

Samenwerkingsverbanden hebben in het kader van de wet Passend Onderwijs de uitdaging om op alle niveaus een dekkend aanbod te realiseren, zodat alle leerlingen binnen de regio een zo passend mogelijk onderwijsaanbod kunnen krijgen. Dat geldt niet alleen voor leerlingen met een beperking of een leerprobleem, maar ook voor hoogbegaafde leerlingen¹. Om een goed beeld te krijgen van het aanbod voor hoogbegaafde leerlingen binnen het samenwerkingsverband Amstelland en de Meerlanden is op alle scholen met een vwo-afdeling een werkbezoek afgelegd en zijn betrokkenen geïnterviewd. Ook zijn de directeuren van de twee samenwerkingsverbanden PO en twee externe bureaus geïnterviewd over de mogelijkheden van aansluiting en/of ondersteuning. De bevindingen van de werkbezoeken in combinatie met recente ontwikkelingen zijn verwerkt in deze notitie. In de notitie wordt in het eerste hoofdstuk een korte omschrijving gegeven van het begrip hoogbegaafdheid. De inventarisatie van de onderwijs- en ondersteuningsprogramma's op de scholen in het SWV is beschreven in hoofdstuk 2 en 3. In hoofdstuk 4 wordt aandacht besteed aan de knelpunten: waar lopen scholen tegenaan als het gaat om ondersteuning voor (hoog)begaafde leerlingen? Vervolgens geeft hoofdstuk 5 een indruk van de externe instanties en op welke manier scholen daarmee kunnen samenwerken. Hoofdstuk 6 geeft weer hoe de Samenwerkingsverbanden PO in Amstelland en de Haarlemmermeer hoe de aansluiting PO en VO ingezet kan worden. De notitie eindigt met een aantal aanbevelingen in hoofdstuk 7.

In de periode januari-april 2016 zijn betrokkenen van scholen met een vwo- afdeling geïnterviewd:

- Alkwin Kollege, Uithoorn: Nelleke Pedroli (schoolleider) en Annemarie Bronneman (WON-coördinator)
- Amstelveen College: Erik Dees, afdelingsmanager Ace-gymnasium en onderbouw atheneum
- Haarlemmermeer Lyceum, Hoofddorp: Liesbeth Pennings, teamleider vwo 3-6/havo 3-5
- Herbert Vissers College, Nieuw-Vennep: Machiel Doeleman (teamleider onderbouw VWO) en Ezra Meijer (teamleider bovenbouw vwo)
- Hermann Wesselink College, Amstelveen: Harold Tennekes (conrector onderwijs) en Adrienne van den Bogaard (teamleider vwo bovenbouw)
- Kaj Munk College, Hoofddorp: Ale van Steenis (schoolleider), Peter Zijderveld (teamleider vwo onderbouw en Science), Klaas Loeve (teamleider VWO bovenbouw) en Irene Prins (teamleider Technasium onderbouw)
- Katholieke Scholengemeenschap Hoofddorp: Monique Hallegraeff (teamleider zorg), Roelof Veenstra (teamleider VWO), Francis Handgraaf (begeleider passend onderwijs)
- Keizer Karel College, Amstelveen: Nanda Marrenga (conrector onderwijs en leerlingzaken) en Inge Takens (afdelingsleider brugklassen)

Van de samenwerkingsverbanden PO zijn in juni interviews gehouden met:

- Joost van Caam, directeur-bestuurder SWV Passend Onderwijs Amstelronde
- Ekon Hartog, directeur-bestuurder SWV Passend Onderwijs Haarlemmermeer

Verder zijn twee externe partijen geïnterviewd:

- De DNKRS (Amstelveen): Hildi Glastra van Loon en Marianne van Gelder
- Bureau Talent (Leiden): Lineke van Tricht

---

¹ Dekker, S. (2014): *Passend onderwijs en hoogbegaafdheid*. Brief aan de Tweede Kamer, 23 april 2014

1. Wat is hoogbegaafdheid?

In deze notitie wordt de term hoogbegaafdheid gebruikt, maar uit onderzoek blijkt dat er geen eenduidige wetenschappelijke definitie van hoogbegaafdheid is. Ongeveer 10% van alle leerlingen vertoont kenmerken van (hoog)begaafdheid. Naast een sterk ontwikkelingspotentieel beschikken hoogbegaafde leerlingen over een creatief denkvermogen en een sterke gedrevenheid.

Voor de onderwijspraktijk zijn diverse theorieën en modellen bruikbaar. Het informatiepunt

Onderwijs & Talentontwikkeling² hanteert op basis van literatuuronderzoek de volgende aspecten:

- (Hoog)begaafde leerlingen beschikken over een in aanleg aanwezig potentieel om tot uitzonderlijke prestaties te komen, behorend bij de beste 10%, op een of meer begaafdheidsgebieden.
- De ontwikkeling van talent is een langdurig en dynamisch proces. Zowel persoonlijkheidseigenschappen als de interactie met de omgeving zijn mede bepalend voor de mate waarin het aanwezige potentieel tot zijn recht komt
- Een (hoog)begaafde leerling beschikt over een hoge intelligentie in combinatie met een creatief denkvermogen
- Daarnaast is er sprake van een intrinsieke motivatie (doorzettingsvermogen) om een taak te volbrengen wat zich onder andere uit in een sterke gedrevenheid wanneer iets hun interesse heeft
- (Hoog)begaafdheid is domeinspecifiek
- (Hoog)begaafdheid is geen eendimensionaal begrip dat is uit te drukken in een criterium als een IQ “score” > 130. Een hoge score is wel een sterke indicatie van een hoge intelligentie, maar een lagere score sluit dit niet uit. (Hoog)begaafdheid omvat in ieder geval meer dan een hoge intelligentie en intelligentie omvat meer dan een IQ test meet
- Op een gemiddelde populatie heeft 10% van de leerlingen kenmerken die kunnen duiden op (hoog)begaafdheid, waaronder indicaties die duiden op een hoge intelligentie

Voor de ontwikkeling van talent en begaafdheid is een stimulerende leeromgeving nodig, die aansluit bij de specifieke behoefte van de leerling. Uit de voortgangsrapportage van Sander Dekker (maart 2016) blijkt dat steeds meer scholen streven naar onderwijs op maat voor leerlingen die meer aankunnen. Deze scholen hebben oog voor verschillen tussen leerlingen en talentontwikkeling. Zij zorgen voor meer differentiatie in de klas, voor stimulerend aanbod naast het curriculum, of trekken deskundigen aan die leerlingen meer uitdaging bieden.³

---

² <http://talentstimuleren.nl/thema/begaafdheid/hoog-begaafdheid>

³ Dekker, S.: *Voortgangsrapportage Plan van Aanpak Toptalenten 2014-2018. Brief aan de kamer*, 14 maart 2016, pag. 1, Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

2. Welke onderwijsprogramma's met extra uitdaging zijn er op de scholen in het SWV?

In dit hoofdstuk worden de verschillende onderwijs- en ondersteuningsprogramma's voor begaafde leerling op de vwo-scholen in het SWV beschreven. De volgorde van beschrijven is niet geselecteerd op mate van belangrijkheid van het programma, maar alfabetisch gerangschikt.

2.1 Begaafdheidsprofielschool

Het ministerie van OCW is in 2004 een project gestart om te komen tot een landelijk dekkend netwerk van begaafdheidsprofielscholen voor het voortgezet onderwijs. Deze scholen kenmerken zich door hoogwaardig onderwijs en begeleiding aan hoogbegaafde leerlingen. De begaafdheidsprofielscholen hebben zich verenigd in een Landelijke Vereniging BPS. Deze vereniging biedt onder andere bijeenkomsten en mogelijkheden tot participatie en uitwisselen van expertise.⁴

2.2 Daltononderwijs

Daltononderwijs staat voor een brede vorming (zowel cognitief, cultureel, sportief en sociaal-emotioneel) die bijdraagt aan een sterke persoonsontwikkeling. Daltononderwijs is adaptief onderwijs dat leerlingen past en uitnodigt om op basis van (zelf)vertrouwen uitdagingen aan te gaan om zich verder te ontwikkelen.⁵ Uitgangspunten zijn: vrijheid en verantwoordelijkheid, samenwerking, effectiviteit, zelfstandigheid en reflectie.

2.3 Gymnasium

Veel scholen noemen de gymnasiumopleiding als een uitdaging voor de meerbegaafde leerlingen.

2.4 Masterclasses en meestuderen in het WO

De laatste jaren is er sprake van steeds meer samenwerking tussen VO en WO met betrekking tot excellente leerlingen. Zo zijn er universiteiten die masterclasses aanbieden of de mogelijkheid om de leerling vakken te laten volgen aan de universiteit naast het gewone schoolprogramma. Dit geeft de leerling enerzijds meer uitdaging in het reguliere lesprogramma en anderzijds biedt het een goede kennismaking met de universitaire wereld⁶. Verschillende scholen binnen het SWV zijn aangesloten bij een netwerk met een universiteit, zoals:

- Netwerk van Pre-University College Leiden (Project Laptop): Leerlingen kunnen in Leiden twee jaar lang een programma volgen. De leerling kan kennismaken met verschillende disciplines bij verschillende faculteiten. Het programma is breed opgezet, met onder andere wetenschapsfilosofie en onderzoekvaardigheden en bestaat uit vijf inhoudelijke onderwijsblokken.
- Pre-University College VU: Met 23 scholen in de regio Amsterdam is een samenwerking gestart. In 2016 zal invulling worden gegeven aan het onderwijs- en activiteitenaanbod. Scholen worden 1 keer per maand uitgenodigd voor een bijeenkomst. Er wordt ook thematisch besproken hoe het onderwijsprogramma verloopt op de VU.
- Amsterdam University College: Via verschillende thema's maakt de leerling kennis met wetenschap.

---

⁴ <http://www.begaafdheidsprofielscholen.nl>

⁵ <http://www.dalton.nl/daltononderwijs/visie> (Nederlandse Dalton Vereniging)

⁶ Molenaar, L. (2016): Wat Nederlandse universiteiten organiseren voor excellente leerlingen. In: *Bij de Les, magazine voor schooldecaan en leerlingbegeleiding*. Jaargang 12, maart 2016, pag. 20/21

2.5 Talentontwikkeling, differentiëren en maatwerk

Verschillende scholen in het SWV bieden ruimte voor talentontwikkeling en maatwerk. Het is voor alle leerlingen van belang dat leraren goed omgaan met verschillen tussen leerlingen en maatwerk bieden. Een leraar moet beschikken over differentiatievaardigheden, maar het is ook nodig dat een schoolleider dat waardeert, dat er gelegenheid is om te leren van elkaar binnen het team en dat de organisatie van het onderwijs ruimte laat voor differentiatie.⁷

2.6 Technasium

Op het technasium volgt de leerling naast het reguliere programma ook het vak Onderzoek & Ontwerpen. De leerling ontvangt bij het behalen een technasiumcertificaat (officieel erkend door het Ministerie van OCW).

2.7 Tweektalig Onderwijs (TTO) en internationalisering

Tweektalig onderwijs wil leerlingen goed voorbereiden op een steeds meer internationaal wordende samenleving. Daarvoor is talenkennis onmisbaar, maar ook kennis van Europa en ervaring met landen om ons heen. TTO heeft twee belangrijke doelen: het bevorderen van een goede taalvaardigheid en het meegeven van een Europees en internationaal perspectief. De taal wordt zo ingebed in een brede, internationaal georiënteerde context. Scholen moeten dus voldoen aan de reguliere eisen van de Nederlandse overheid. Bijna alle scholen bieden hun tweektalige leerlingen de mogelijkheid om een Engels taalcertificaat te halen.⁸

2.8 Versneld en verrijkt vwo

Vorig jaar zijn een aantal scholen in Nederland gestart met een versneld en verrijkt vwo-programma. Volgend schooljaar (2016-2017) gaan nog 24 scholen in Nederland starten met dit programma. Deze scholen mogen ingrijpend schuiven met onderdelen van het bovenbouwprogramma. Leerlingen ronden het vwo na vijf jaar af of gebruiken de tijd die vrijvalt voor verrijking, bijvoorbeeld door zich uitgebreid te oriënteren op wat het vervolgonderwijs te bieden heeft of zich te bekwamen in specifieke vakgebieden.⁹

2.9 Versterkt talenonderwijs

Versterkt talenonderwijs houdt in dat er extra aandacht wordt besteed aan het leren van de moderne vreemde talen, meestal Engels, Frans en Duits, maar ook is het mogelijk om Spaans, Chinees of een andere taal versterkt aan te bieden. De leerling leert de taal op een hoger niveau dan voor het reguliere eindexamen nodig is en kan uiteindelijk een speciaal examen doen om voor een internationaal erkend taal certificaat in aanmerking te komen.¹⁰

Versterkt talenonderwijs dat op verschillende scholen in het SWV wordt aangeboden:

- Cambridge (Engels)
- Le Delph-scolaire (Frans)
- Goethe (Duits)

---

⁷ Dekker, S.: *Voortgangsrapportage Plan van Aanpak Toptalenten 2014-2018. Brief aan de kamer*, 14 maart 2016, pag. 7, Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

⁸ <https://www.epnuffic.nl/voortgezet-onderwijs/talenonderwijs/tweektalig-onderwijs>

⁹ Dekker, S.: *Voortgangsrapportage Plan van Aanpak Toptalenten 2014-2018. Brief aan de kamer*, 14 maart 2016, pag. 5, Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

¹⁰ <https://www.epnuffic.nl/voortgezet-onderwijs/elos/elos-voor-leerlingen/versterkt-talenonderwijs-vto>

2.10 Science

De focus ligt bij Science op de bètavakken en er wordt vaak projectmatig gewerkt. Een aantal scholen binnen het SWV is bèta-partner en werkt samen met bèta- faculteit van een universiteit (VU) of hogeschool.

2.11 Wedstrijden en olympiades

Voor leerlingen met een bijzonder talent kunnen vakwedstrijden belangrijk zijn om zich verder te ontwikkelen en om erkenning te krijgen voor hun prestaties.¹¹ Verschillende scholen geven aan dat hun leerlingen mee kunnen doen aan olympiades en wedstrijden.

2.12 WON- akademie

De WON-akademie (Wetenschapsoriëntatie Nederland) is een samenwerkingsverband van ongeveer 50 scholen voor Voortgezet Onderwijs en Universiteiten dat tot doel heeft vwo-leerlingen vertrouwd te maken met wetenschappelijk denken en onderzoek doen. De Stichting WON bestaat tien jaar. WON-scholen dragen er zorg voor dat het onderwijs binnen hun vwo gericht is op de ontwikkeling van een algehele kritische wetenschappelijke attitude bij leerlingen.¹²

---

¹¹ Dekker, S.: *Voortgangsrapportage Plan van Aanpak Toptalenten 2014-2018. Brief aan de kamer*, 14 maart 2016, pag. 6, Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

¹² <http://www.wonakademie.nl>

3. Wat wordt er ingezet op de verschillende scholen?

Hieronder volgt een samenvatting van wat de verschillende scholen in hun onderwijsprogramma aanbieden aan extra uitdaging en met welke externe partners (of programma's) eventueel wordt samengewerkt.

3.1 Alkwin Kollege, Uithoorn

WON-akademie

Het Alkwin Kollege is sinds drie jaar lid van de WON-akademie (Wetenschapsoriëntatie Nederland). De vwo+ leerlingen op het Alkwin Kollege houden zich vanaf de brugklas tot het eindexamen bezig met wetenschappelijk onderzoek in verschillende disciplines: alfa, bèta, gamma en combinaties. Alle leerlingen die vwo+ doen, volgen dit traject.

In de onderbouw komen alle disciplines aan bod. Vanaf de 3e klas kunnen leerlingen onderzoek gaan doen in één bepaalde discipline. Leerlingen mogen zelf keuzes maken; daarmee is WON een geschikt programma om in de klas te differentiëren. Het Alkwin besteedt veel aandacht aan differentiëren. Het werken met een Chromebook maakt differentiëren makkelijker; alle leerlingen in de brugklas en vwo+ 2^e klassen werken met een Chromebook.

In de onderbouw maken leerlingen tijdens een blokuur per week kennis met vijf onderzoeksmethoden (bronnenonderzoek, enquête, experiment, interview en observatie). WON-lessen worden dit schooljaar (2015-2016) gegeven in leerjaar 1 en 2. Deze lessen worden in de 1^e klas gegeven door beide mentoren. Een deel van de lessen is gericht op reflectie.

Leerlingen houden door middel van een google site een portfolio bij over wat ze geleerd hebben. Hierbij is zowel voor onderzoekvaardigheden als bijvoorbeeld samenwerking aandacht. Eind van het schooljaar vinden presentaties van de onderzoeken plaats en de beste leerlingen worden afgevaardigd naar de regionale (en mogelijk landelijke) WON-manifestatie. Vanaf volgend schooljaar wil het AK de leerlijn wetenschapsoriëntatie verder uitbouwen in leerjaar 3 met daarin onder andere verschillende vaardigheden (zoals kritisch denken en presenteren)

In de bovenbouw wordt ook aandacht besteed aan (pre)wetenschappelijke vorming. Leerlingen worden gestimuleerd om deel te nemen aan universitaire trajecten, zoals masterclasses en aansluitingsmodules. Een selectie van 5V leerlingen volgt een stoomcursus wetenschappelijk onderzoek doen (10 a 15 leerlingen). Dit vindt plaats op school met een bezoek aan de universiteit. Dezelfde groep wordt in 6V intensief begeleid bij het profielwerkstuk door WON-docenten.

Uitdagingsprogramma's voor hoogbegaafde leerlingen:

Meerbegaafde leerlingen mogen met behulp van strippenkaart een of meerdere vakken (vier uur per periode) missen om verder te gaan met het onderzoek, waardoor ze de andere vakken met minder uitleg hoeven te doen. Leerlingen moeten zelf aanvraag doen voor deze aanpassing in het programma.

Onderdeel van een cursus van Novilo, die door een aantal vwo+ docenten wordt gevolgd, is het ontwikkelen van meer uitdaging in het lesprogramma. Het idee is om leerlingen die voor een vak een cijfer boven de 8 staan, te laten kiezen voor meer uitdaging (en bepaalde stof, uitleg of toetsen niet te hoeven doen). Dit is nu nog docentafhankelijk, maar zal mogelijk verder uitgebreid worden.

Andere uitdagingsmogelijkheden:

- Cambridge English: Talentvolle leerlingen op het AK krijgen ook de mogelijkheid om Engels op een hoger niveau te volgen (dit schooljaar gestart in klas 2 en 4)
- De gymnasiumopleiding biedt ook een uitdaging voor de meerbegaafde leerlingen. In de 2^e klas kunnen de WON-leerlingen kiezen voor wel of niet gymnasium vervolgen.
- Workshops geven: Leerlingen die meer aankunnen, kunnen tijdens de AKKU (Alkwin Kollege Keuze Uren) een workshop geven aan onderbouwleerlingen.

- Andere vormen van uitdaging: toneel, koor, sportevenementen, leerlingenraad, Olympiades en andere wedstrijden

Samenwerking met externe partners:

In vwo-4 worden in de tweede helft van het schooljaar leerlingen geselecteerd voor de Pre-University Leiden (1 a 2 leerlingen) of Pre-University VU (circa 15 leerlingen)

Het WON-team heeft Novilo ingeschakeld voor expertise en advies. De WON-coördinator heeft zelf veel trainingen gevolgd (bijv. De zeven uitdagingen). Een aantal mensen van vwo+ volgen deze training nu bij Novilo. Het Alwin heeft goede ervaringen met Novilo. Ook zijn er trainingen gevolgd bij APS en bij CPS (over differentiatie).

Verder is het Alwin aangesloten bij Talentnetwerk SLO met een jaarlijkse conferentie, een onlinenetwerk en werkgroepen.

3.2 Amstelveen College, Amstelveen

Ace-gymnasium

De (hoog)begaafde leerlingen volgen bijna allemaal het onderwijs op het Ace-gymnasium. Om toegelaten te worden, hebben de leerlingen een vwo-advies. Van belang is dat deze leerlingen meer willen en meer kunnen; de leerkracht basisschool moet het advies voor Ace onderschrijven. Na aanmelding volgt een intakeprogramma; d.m.v. een intakegesprek gaat het om kennismaken van de leerling met het Ace-gymnasium en vice versa. Het Amstelveen College vindt het voor de selectie van leerlingen die meedoen aan het Ace programma niet nodig om te labelen met hoogbegaafdheid. Er zijn wel verschillen tussen hoogbegaafde en meerbegaafde leerlingen. Bij hoogbegaafde leerlingen is het schoolse leren vaak nog onvoldoende ontwikkeld.

De Ace-opleiding heeft als doel om excellente leerlingen uit te dagen, onder andere door de leerlingen de leerstof versneld, verdiept of verbreed te laten doorlopen. Er wordt in de Ace-klassen projectmatig gewerkt en er zijn veel buitenschoolse activiteiten. Door kleine klassen is dit goed mogelijk. De leerlingen op het Ace-gymnasium worden individueel begeleid door een persoonlijke mentor, die regelmatig een gesprek heeft met de leerling. In de bovenbouw kunnen de leerlingen de gymnasium opleiding vervolgen, eventueel extra vakken volgen en kiezen uit verrijkende trajecten.

Twee collega's van het AC zijn expert binnen het Ace-team. Zij hebben een opleiding gedaan (Europees certificaat voor hoogbegaafde leerlingen) en hebben binnen het team de taak om kennis en expertise over te dragen.

Begaafdheidsprofielschool

Sinds november 2015 is het Amstelveen College *Begaafdheidsprofielschool*. Daarmee is de school aangesloten bij de Landelijke Vereniging van Begaafdheidsprofielscholen. Deze vereniging biedt o.a. bijeenkomsten en mogelijkheden tot participatie en uitwisselen van expertise. Aanbeveling van de commissie van HBP voor het Amstelveen College was om de hoogbegaafde leerlingen meer in beeld te krijgen. Ook is er aandacht voor meer nuancering van het persoonlijk mentoraat. Het Amstelveen College onderzoekt wat de mogelijkheden daartoe zijn. Over twee jaar volgt een nieuwe visitatie van de commissie.

Het Amstelveen College biedt ook:

- Cambridge Engels in de bovenbouw (mogelijk wordt dat uitgebreid naar 3^e klas)
- Businessclass-programma voor havo en vwo
- "Beter leren denken": een module van 10 lessen, onder andere debat, filosofie

Samenwerking met externe partners:

Projecten van Bureau Talent: het AC huurt de inhoud van de projecten van Bureau Talent in, maar verzorgt de uitvoering zelf. Leerlingen die daarvoor in aanmerking komen mogen een aantal weken klassikale lessen missen en werken projectmatig aan een ander onderwerp. De input van de vakdocenten is bepalend of een leerling een bepaalde les mag missen. Als ze het project naar behoren afronden, krijgen ze een aantekening op hun Ace-certificaat.

3.3 Haarlemmermeer Lyceum, Hoofddorp

TTO- school en versterkt talenonderwijs

Het Haarlemmermeer Lyceum is een TTO- (Senior) school voor het vwo, havo en mavo. Er is veel aandacht voor internationalisering en uitwisselingen. De TTO-leerlingen vwo mogen het internationaliseringproject zelf invullen. Ze moeten hun eigen idee formuleren en voorleggen aan de coördinator TTO. De coördinator beoordeelt de aanvragen van leerlingen. De school heeft onlangs de "Orange Karpet Award" voor dit project ontvangen.

In de bovenbouw worden twee nieuwe vakken aangeboden: "Global perspectives" en "Theory of knowledge". De leerlingen schrijven hun profielwerkstuk in het Engels en sluiten het TTO af met een IB- examen (International Baccalaureate). Verder worden de Goethe en Delph-solar programma's voor Duits en Frans ingezet.

Daltononderwijs

Naast het TTO biedt het Haarlemmermeer Lyceum ook Dalton-onderwijs voor vwo en havo. Uitgangspunten zijn: vrijheid en verantwoordelijkheid, samenwerking, effectiviteit, zelfstandigheid en reflectie. De leerlingen hebben per week vijf Dalton-uren (elke dag op een vast moment). Er zijn verschillende typen Dalton-uren: zelfstandig werkuren, vakuren met extra uitleg door een vakdocent en Studium excellentie-uren. Tijdens deze excellentie-uren worden verdiepings- en verbredingsmodules aangeboden, zoals Chinees, kunstprojecten, Griekse mythologie, onderzoeksprojecten etc., maar ook lezingen en cursussen op het gebied van wetenschap, kunst en cultuur om de aansluiting met hogescholen en universiteiten te bevorderen. Daarnaast besteedt het Haarlemmermeer Lyceum veel aandacht aan debatteren, muziek en poëzie. Het HL heeft meegedaan met verschillende debatwedstrijden en ook regelmatig prijzen gewonnen. Er zijn verschillende meerbegaafde leerlingen die aan internationale wedstrijden meedoen en aan bijvoorbeeld de wiskundeolympiade.

LOOT-school

Het Haarlemmermeer Lyceum is een LOOT-school (Topsporttalentschool): toptalenten op het gebied van sport kunnen vrijstellingen krijgen en indien nodig gespreid examen doen. De school heeft een officiële status om een leerling zodanig te faciliteren dat zij school kunnen combineren met topsport.

Het Haarlemmermeer Lyceum heeft geen specifieke programma's voor hoogbegaafde leerlingen. Als er een vraag is voor extra uitdaging, dan wordt samen met leerling en ouders op maat bekeken wat nodig en haalbaar is. Voor hoogbegaafde leerlingen kan de school op maat aanpassingen doen, zoals versnellen en een vak extra volgen. Het HL vindt het belangrijk om de leerling te stimuleren en uit te dagen. Docenten en de examensecretaris werken mee aan eventuele aanpassingen. Het Haarlemmermeer Lyceum gaat uit van het principe dat niet de organisatie leidend is, maar de behoefte van de leerling. Als het binnen de wet toegestaan is, dan kijkt het HL naar wat mogelijk is. Soms loopt de school wel tegen organisatorische kanten (zoals roostertechnische zaken) aan.

Samenwerking met externe partners

Het Haarlemmermeer Lyceum werkt wat betreft hoogbegaafde leerlingen niet met externe programma's of instanties. De school zit wel in het netwerk van pre-university Leiden, maar heeft daar al een tijd geen gebruik meer van gemaakt. De decaan gaat het contact weer pakken.

3.4 Herbert Vissers College, Nieuw-Vennep

Gymnasium

De profilering van het gymnasium is op het HVC gericht op de (meer)begaafde leerlingen (soort vwo+), waarbij het gymnasiumonderwijs mogelijkheden biedt voor verdieping en verrijking, wetenschapsoriëntatie en cultuur. Alle leerlingen die gymnasium doen, volgen vanaf de brugklas de klassieke talen.

Andere uitdagingsmogelijkheden:

Verder biedt het HVC mogelijkheid om Cambridge Engels te volgen, een verrijkt programma Engels. Aan het einde van vwo-5 ronden de leerlingen dit af met een examen.

Voor hoogbegaafde leerlingen in de bovenbouw zijn versnelde trajecten mogelijk, leerlingen kunnen bijvoorbeeld in hun eigen tempo het PTA volgen voor een bepaald vak. In overleg met de vakdocent, teamleider en mentor wordt besproken of een versneld programma mogelijk is.

Voor een specifieke leerling heeft het HVC ruimte en uitdaging geboden door de leerling buiten de les met zijn eigen programma aan de slag te laten gaan; door deze aanpak kreeg de leerling de mogelijkheid om te compacten. Een verkort vwo-traject is (nog) niet mogelijk op het HVC, maar de teamleiders denken momenteel wel na over de mogelijkheden van een eventueel verkort programma of een ander onderwijsconcept.

Het HVC wil graag talentvolle leerlingen (ook topsporters en leerlingen met andere talenten) ruimte geven om zich te ontwikkelen. Voor deze leerlingen geldt dat er in goed overleg met leerling en ouders op maat gekeken wordt wat mogelijk en realistisch is.

Samenwerking met externe partners

Het HVC werkt samen met het netwerk van pre-university Leiden; zo'n 2 a 3 leerlingen per jaar nemen deel aan dit samenwerkingsprogramma met Leiden.

Verder wordt Bureau Talent (zie hoofdstuk 4) soms ingezet als externe partner. Lieneke van Tricht is gespecialiseerd in het ondersteunen van hoogbegaafde leerlingen. Zij is bereid om naar school te komen en is aanwezig bij gesprekken met ouders, leerling en school. Kosten zijn voor rekening van ouders. De samenwerking met dit externe bureau wordt door de teamleiders als goed en constructief ervaren.

Het HVC werkt samen met een huiswerkinstituut (Extra), opgezet door oud-leerlingen van de school. Het instituut onderhoudt contact met leerling, ouders en school. Zij geven ook studievaardigheidstrainingen op zaterdag en is er de mogelijkheid voor ouders om een workshop over studievaardigheden te volgen. Kosten zijn voor rekening van de ouders.

Het HVC is bekend met de expertise van Novilo.

3.5 Hermann Wesselink College, Amstelveen

Tweetalig Onderwijs, internationalisering en versterkt talenonderwijs

Het Hermann Wesselink College is een TTO- (Senior) school voor het vwo. Er is veel aandacht voor internationalisering en uitwisselingen. Aan het einde van de 3^e klas doen TTO-leerlingen een Anglia-examen. De leerlingen sluiten het TTO af met een IB- examen (International Baccalaureate).

Naast het TTO worden de programma's Goethe voor Duits en Le Delph scolaire voor Frans ingezet. Ook in de niet-TTO afdelingen is steeds meer aandacht voor internationalisering. Sinds twee jaar wordt op het HWC ook tweetalig vmbo-t aangeboden.

Gymnasium (mogelijk in combinatie met TTO)

Het gymnasium is geschikt voor hoogbegaafde leerlingen, vooral de combinatie van gymnasium met tweetalig vwo biedt extra uitdaging. In de lessen klassieke talen wordt veel aandacht besteed aan de verwantschap tussen die talen en het Engels. Daarnaast is er aandacht voor retorica (de kunst van het spreken) en debatteren.

Talentontwikkeling

Het Hermann Wesselink College vindt het belangrijk om de leerling die meer aankan, voldoende uit te dagen. In het onderwijsprogramma wil het HWC een onderwijsaanbod hebben voor alle leerlingen, ook voor de hoogbegaafde leerlingen. Sommige begaafde leerlingen excelleren in een bepaald vak. Het vak "wiskunde zonder boek" is een voorbeeld van differentiatie, waarbij wiskunde adaptief wordt aangeboden. Leerlingen die mee willen doen aan een Olympiade krijgen na goed overleg tussen school, ouders en leerling daartoe de mogelijkheid.

Verder is het Hermann Wesselink College bèta-partner. Deze organisatie geeft input voor talentontwikkeling op bèta-gebied. Enkele docenten van het HWC volgen scholing en conferenties en leerlingen kunnen masterclasses volgen.

Andere uitdagingsmogelijkheden: debatteren (met de jaarlijkse debatwedstrijd) en er is veel aandacht voor kunst & cultuur. Twee nieuwe vakken die worden aangeboden zijn: *21st century Lifestyle informatics* in de onderbouw vwo en in de bovenbouw *Global perspectives*. Ook wordt op het HWC het vak filosofie gegeven. Topsporters krijgen de ruimte om zich optimaal te ontwikkelen; er wordt samengewerkt met Sportbedrijf Amstelveen.

Een verkort vwo- traject is (nog) niet mogelijk op het HWC, maar in de toekomst is daar wellicht meer ruimte voor, zodat ook leerlingen die minder les kunnen volgen, zich verder kunnen ontwikkelen.

Gedacht wordt aan leerlingen die bepaalde uitdaging of verdieping nodig hebben of juist extra ondersteuning op bepaalde momenten gezamenlijk programma laten volgen. Dit is nog in ontwikkeling.

Samenwerking met externe partners

Het HWC werkt samen met pre-university College VU: 15 leerlingen doen mee en volgen masterclasses op de VU. Het Europees Platform en LinQ worden ingezet als externe partners ter ondersteuning van het talenonderwijs. LinQ is een driejarig project om het onderwijs in het Frans en Duits te stimuleren en te intensiveren.

3.6 Kaj Munk College, Hoofddorp

Science en technasium

Op het vwo biedt de stroom *Science* extra uitdaging voor leerlingen. Leerlingen moeten een motivatiebrief schrijven als ze zich inschrijven voor Science. De focus ligt bij Science op de bètavakken en er wordt projectmatig gewerkt. Het Kaj Munk is bèta-partner en werkt samen met de bètafaculteit van de VU Amsterdam en de HvA.

Het Kaj Munk heeft een *Technasium*, met o.a. het vak Onderzoek en Ontwerpen. Het Technasium is voor havo- leerlingen.

Versneld en verrijkt vwo

Het Kaj Munk mag vanaf het schooljaar 2016-2017 "*Versneld en Verrijkt vwo*" aanbieden.

Het verrijkt vwo is een zesjarig vwo-traject dat is uitgebreid met extra programmaonderdelen. Leerlingen die extra uitdaging zoeken, krijgen de kans om bijvoorbeeld extra vakken of masterclasses te volgen, vakken aan de universiteit te volgen of stage te lopen. Verrijkt vwo biedt het Kaj Munk al jaren; leerlingen kunnen al extra modules en masterclasses op de universiteit volgen of doen een vak

op de universiteit (maatwerk). Het Kaj Munk wil de komende jaren aan het verrijkt vwo verder invulling geven.

Het versneld vwo is een vijfjarig vwo-traject voor een groep talentvolle vwo'ers. Leerlingen kunnen al in het derde jaar starten met profielvakken uit het bovenbouwprogramma en kunnen in vijf jaar klaar zijn met hun vwo-opleiding. Het Kaj Munk probeert zo veel mogelijk maatwerk te leveren. Bij inschrijving wordt niet beloofd dat een leerling het versnelde programma mag gaan doen. Als gaandeweg blijkt dat het goed is dat de leerling versneld vwo gaat doen, dan wordt dat met leerling en ouders besproken. Het Kaj Munk wil op dit moment geen *klas* van versneld vwo maken. Mogelijk zal een groep leerlingen verrijkt programma gaan doen, maar zij zitten vaak in verschillende klassen.

Het Kaj Munk heeft geen apart programma of stroom voor hoogbegaafde leerlingen, maar vooral binnen de onderbouw wordt rekening gehouden met diversiteit in de klas, waarbij ook de leerlingen met talent zo goed mogelijk bediend worden. In sommige teams wordt meer rekening gehouden met differentiëren dan bij andere teams, ook kan de mate van differentiatie per docent verschillen. Professionalisering zal de komende jaren ingezet worden op coachen op maat, didactisch coachen en differentiëren in de les.

Samenwerking met externe partners

Het Kaj Munk werkt niet samen met (commerciële) externe partijen rond hoogbegaafde leerlingen. Als blijkt dat een leerling vastloopt op het Kaj Munk, dan wordt gekeken of expertise/ scholing voor docenten nodig is of wordt gekeken of een andere school binnen het SWV meer passend is.

3.7 Katholieke Scholengemeenschap Hoofddorp

Gymnasium en Vwo-Plus

Naast de mogelijkheid om het gymnasium te volgen, heeft het KSH vanaf dit schooljaar een vwo-Plus. Leerlingen die zich hiervoor aanmelden volgen extra vakken: filosofie, Cambridge Engels en projectonderwijs, zoals een half jaar lessen debatteren en een half jaar lessen sterrenkunde. In de tweede klas gaan de leerlingen Le Delph scolaire voor Frans volgen; de gymnasiasten krijgen vanaf de 2^e klas ook het vak Grieks.

Een versneld vwo- traject is (nog) niet mogelijk op het KSH, maar de teamleider en conrector geven aan dat er nagedacht wordt over de mogelijkheden van een eventueel versneld programma. Het KSH heeft geen specifieke programma's voor hoogbegaafde leerlingen. Als er een vraag is voor extra uitdaging, dan wordt samen met leerling en ouders op maat bekeken wat nodig en haalbaar is. Een voorbeeld wordt genoemd van een leerling die mee wil doen aan de Wiskunde Olympiade; samen wordt dan gekeken naar de mogelijkheden. Maatwerk leveren hoort bij de aanpak van het KSH.

Samenwerking met externe partners

Het KSH werkt wat betreft hoogbegaafde leerlingen niet met externe programma's of instanties. Als er externe begeleiding is, dan nodigt school wel de externe begeleider uit en communiceert daarmee.

De teamleider en begeleider passend onderwijs gaan een cursus over hoogbegaafdheid volgen bij Novilo om hun kennis over dit onderwerp te vergroten en ideeën voor de schoolpraktijk op te doen.

3.8 Keizer Karel College, Amstelveen

Technasium

Het technasium is een zesjarige atheneum opleiding waarbij de leerling naast de reguliere schoolvakken het vak Onderzoek & Ontwerpen volgt. Na zes jaar ontvangt de leerling een technasiumcertificaat (officieel erkend door het Ministerie van Onderwijs).

Gymnasium

De leerlingen die de gymnasiumopleiding volgen krijgen naast de vakken Grieks en Latijn ook Cambridge Engels en het vak Denken & Doen. Denken & Doen is een nieuw gymnasiumvak dat ontwikkeld is door docenten van het KKC. Elk jaar worden drie verschillende thema's behandeld, waarbij de leerlingen opdrachten binnen en buiten school doen en een eindproduct moeten maken.

Uitblinkersprogramma

In de onderbouw kunnen atheneumleerlingen die meer uitdaging willen, meedoen met het uitblinkersprogramma. Voordat het programma halverwege de brugklas start, schrijven de leerlingen eerst een motivatiebrief. Per jaar doen ongeveer vijftien brugklasleerlingen mee aan het uitblinkersprogramma; het programma wordt voortgezet in de 2^e en 3^e klas. De leerling krijgt een vaste begeleider: een docent die de leerling coacht bij het proces. Knelpunt in de organisatie is in veel gevallen het rooster. Om dat probleem op te lossen krijgt de 'uitblinkers'begeleider een zgn. 'stipuur' in zijn/ haar rooster, zodat hij/zij een vast moment heeft om af te spreken met de leerling. Naast goede begeleiding, zijn ook draagvlak en communicatie binnen het team belangrijke aandachtspunten.

Overigens kunnen leerlingen ook op andere gebieden een uitblinker zijn, zoals sport en muziek. In samenspraak met de leerplichtambtenaar kan in sommige situaties gekozen worden voor een aangepast rooster of een dag verlof. Bij topsporters speelt het Sportbedrijf Amstelveen een adviserende rol voor de scholen.

WON-akademie

Drie jaar geleden is het KKC gestart met de WON-akademie. WON staat voor Wetenschapsoriëntatie Nederland. In klas 1 en 2 van het Atheneum doen leerlingen verschillende projecten en worden ze getraind in onderzoekvaardigheden op het gebied van alfa, bèta en gamma. Het doel van het programma is dat leerlingen vaardigheden en begrippen leren met betrekking tot onderzoek doen. In de bovenbouw kunnen leerlingen extra vakken kiezen, waarbij het voorkomt dat een leerling zelfstandig een bepaald vak volgt. Op maat wordt gekeken wat de leerling aankan.

Hoogbegaafde leerlingen kunnen verschillende uitdagingsprogramma's volgen, maar het KKC is van mening dat een leerling die hoogbegaafd is, vooral zichzelf uit moet dagen en zelf initiatief moet nemen. Inspiratie voor het KKC is daarbij ook het Nijmegen Stedelijk gymnasium geweest. Docenten van het Stedelijk hebben op het KKC een scholing gegeven.

Samenwerking met externe partners

Verder werkt het KKC samen met het netwerk van pre-university Leiden (zo'n 4 a 5 leerlingen per jaar nemen deel aan dit samenwerkingsprogramma met Leiden) en de pre-university College van de VU (ongeveer 18 leerlingen, met name in VWO-5, doen daaraan mee en volgen masterclasses op de VU).

4. Wat zijn de knelpunten?

Bij de meeste '(hoog)begaafde' leerlingen gaat het goed. Er is geen sprake van een groot aantal uitvallers of thuiszitters onder hoogbegaafde leerlingen, maar bijna alle scholen noemen dat zo nu en dan de problematiek rond hoogbegaafdheid in meer of mindere mate opspeelt. Soms lukt het niet om een leerling binnenboord of op gewenste niveau te houden. *Waar lopen scholen tegenaan als het gaat om (hoog)begaafde leerlingen?*

Bij hoogbegaafde leerlingen is het schoolse leren vaak nog onvoldoende ontwikkeld. Hoogbegaafde leerlingen hebben soms onvoldoende geleerd om te leren, waardoor bepaalde (studie)vaardigheden minder goed ontwikkeld zijn. De mindset van ouders en leerling rond hoogbegaafdheid speelt een rol: de verwachting is dat cijfers/resultaten goed zijn, omdat de leerling een hoog IQ heeft. Leerlingen die vastlopen hebben het idee dat ze weinig hoeven te studeren. Als het studeren niet lukt, dan raken ze gefrustreerd en ze weten vaak niet hoe ze het anders aan kunnen pakken. Op cruciale overgangsmomenten (van klas 2 naar 3 en van onderbouw naar bovenbouw) kunnen leerlingen dan vastlopen. Scholen noemen dat hoogbegaafde leerlingen vaak meer vertrouwen op hun eigen kennis dan op de kennis van de docent. Zij kunnen het gevoel hebben dat ze zich in de klas vervelen.

Hoogbegaafdheid kan samengaan met andere kind- en omgevingsfactoren. Het komt voor dat een leerling met een co-morbiditeit van bijvoorbeeld een stoornis in het autistisch spectrum samen met hoogbegaafdheid niet goed functioneert binnen het reguliere onderwijs en meer individuele begeleiding in een kleinere setting nodig heeft. Verder kan een disharmonische intelligentieprofiel een knelpunt zijn in de ontwikkeling. Scholen noemen ook situaties waarbij hoogbegaafdheid in combinatie met problemen in de thuissituatie zorgen voor onderpresteren of afstromen.

Wat kunnen scholen betekenen voor deze groep van onderpresteerders en uitvallers?

Verschillende scholen noemen de driehoek van samenwerking tussen ouders, leerling en docenten als aandachtspunt. Het is belangrijk is dat de hoogbegaafde leerling die dreigt vast te lopen, zelf beseft dat hij of zij bepaalde vaardigheden moet ontwikkelen. Begeleidingstrajecten met aandacht voor plannen en organiseren werken in de praktijk pas goed als de leerling zelf de urgentie voelt om dit aan te pakken. Dit besef moet er ook zijn bij ouders; zij hebben in de verwachting en aansturing van hun kind een belangrijke rol. Verder is het ook van belang om docenten bewust te maken wat er nodig is voor een hoogbegaafde leerling.

Bij de overdracht tussen PO en VO zou het helpen als de basisschool aangeeft wat een leerling nodig heeft, zodat je er als VO-school beter op in kunt spelen. Een voorbeeld dat door een van de scholen genoemd wordt, is een hoogbegaafde leerling in de 2^e klas. De leerling zou cognitief gezien een versneld traject kunnen doen, maar sociaal-emotioneel kan ze dat niet aan. Ouders hadden bij aanmelding niet verteld over de hoogbegaafdheid, pas toen de leerling vastliep was er een gesprek op school. Een andere casus is een leerling van de Leonardo basisschool. Ze mist de basis in kennis en dreigt nu na doublure in 1^e klas uit te vallen.

Als er een goede overdracht is tussen PO en VO (en ouders) dan kunnen scholen signalen van hoogbegaafde leerlingen die dreigen vast te lopen, beter interpreteren en beter inspelen op wat de leerling nodig heeft.

5. Inventarisatie van mogelijkheden externe ondersteuning

In de regio van het Samenwerkingsverband hebben de volgende instanties en/of scholen een aanbod voor hoogbegaafde leerlingen. Dit is geen uitputtende opsomming, maar een overzicht van instanties die door de scholen genoemd zijn.

6.1 VIA Hageveld, Heemstede

In het schooljaar 2012-2013 is het College Hageveld (Heemstede) gestart met een aparte voltijdse onderwijsstroom voor hoogbegaafde leerlingen: VIA Hageveld.¹³

Bij het onderwijs in VIA staat niet het behandelen van de lesstof centraal, maar de voortgang van de leerling. VIA is georganiseerd in vier domeinen: alfa, bèta, gamma en delta (kunstvakken en lichamelijke opvoeding). Per domein geven wekelijks meerdere (vak)experts instructie en oefening. De andere helft van de tijd wordt gebruikt voor grotere, complexe opdrachten. Deze opdrachten hebben een stevig niveau en er wordt gewerkt met top-down opdrachten, omdat gebleken is dat veel hoogbegaafden leren vanuit de context (top-down). De kennistoetsen zijn op verschillende eindniveaus samengesteld. Leerlingen maken deze toetsen op verschillende momenten. Stof die al beheerst wordt, hoeft niet herhaald te worden. Je bent klaar met een vak als je meer dan 80% van de voortgangstoets goed hebt. Leerlingen kunnen niet overgaan of blijven zitten en werken niet in een jaarlaag- of klassysteem. Wel wordt er onderscheid gemaakt tussen onder- en bovenbouw gebaseerd op de wettelijke voorschriften (basisvorming).

Naast aandacht voor inhoudelijke opdrachten is er ook aandacht voor de ontwikkeling: de algemene ontwikkeling en de ontwikkeling van persoonlijke vaardigheden. Elke VIA-leerling heeft een persoonlijke mentor die hem of haar begeleidt in het maken van keuzes en het plannen van de wekelijkse taken. Elke leerling heeft een portfolio waarin hij of zij zijn eigen vorderingen verzamelt. Dit portfolio komt in plaats van het reguliere rapport met cijfers en wordt twee keer per jaar gepresenteerd door de leerling aan ouders en mentor. Elke week wordt afgesloten met een groepsbijeenkomst, waarin onder andere de resultaten van onderzoek en ontwerpen aan elkaar worden gepresenteerd. Er wordt op het VIA bewust gewerkt met kleine groepen van ongeveer twintig leerlingen.

Een leerling die in aanmerking wil komen voor een intake moet voldoen aan de algemene toelatingseisen. In een intakeprocedure wordt onder andere gekeken naar het IQ, het beheersen van de schoolse vaardigheden en de ondersteuningsbehoefte van de leerling. Ook worden gegevens bij de basisschool opgevraagd. Op basis van alle gegevens wordt een leerling al dan niet toegelaten voor het VIA-traject. Een vrijwillige ouderbijdrage is gewenst om het VIA-traject te kunnen volgen, maar toelating zal daarvan niet afhankelijk zijn.

6.2 DeDNKRS, Amstelveen

Interview met Hildi Glastra van Loon & Marianne van Gelder van deDNKRS - expertisecentrum voor hoogbegaafdheid.

De DNKRS wil een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van talent bij hoogbegaafde kinderen en volwassenen middels advies, coaching en ondersteuning aan hoogbegaafden zelf, maar ook aan hun omgeving, zoals ouders, leerkrachten, leidinggevendenden en andere betrokkenen.

DeDNKRS biedt onder meer verrijkingsklassen (plusklas), workshops, coaching en begeleiding voor hoogbegaafde kinderen en jongeren. Bij aanmelding wordt in een intakegesprek samen met de leerling en ouders bepaald wat het meest geschikte begeleidingstraject is. Er is veel aandacht voor persoonlijke ontwikkeling van de jongere. De leerling kan ondersteund worden bij individuele

---

¹³ <http://www.hageveld.nl/Via>

huiswerkbegeleiding, waarbij het belangrijk is om de eigen manier van leren te ontwikkelen, maar ook bij de sociaal emotionele ontwikkeling, zoals het leren omgaan met faalangst en perfectionisme. Maatwerk en zelfbewustzijn zijn belangrijke aspecten, volgens deDNKRS. Door jezelf goed te kennen, verhoudt de jongere zich makkelijker tot zijn omgeving. Het is van belang om een evenwicht te ontwikkelen in de persoon zelf met betrekking tot analytische, creatieve en praktische intelligentie. Volgens de specialisten van deDNKRS zijn het vooral de creatief denkende leerlingen die vaak afstromen in het onderwijs. Ook heeft deDNKRS expertise op het gebied van gestapelde problematiek, zoals hoogbegaafd en ASS of hoogbegaafd en dyslexie.

Bij de ondersteuning voor de scholen is het belangrijk om de theorie over hoogbegaafdheid en de praktijk met elkaar te verbinden. DeDNKRS wil graag meedenken in het proces van ontwikkelen van beleid en het coachen en scholen van docenten. Uitgangspunt is: wat past bij de school, welke behoeften hebben docenten op dit gebied. Hoe signaleer en coach je bijvoorbeeld onderpresterende leerlingen en hoe differentieer je in de klas? De meest effectieve aanpak is om een beleidsplan te koppelen aan een teamtraining voor docenten. Verder biedt deDNKRS ook coaching en opvoedadviezen voor ouders.

In Amsterdam ontwikkelen momenteel meerdere scholen een ander onderwijsconcept, dat mogelijk passend is voor hoogbegaafde leerlingen. Bijvoorbeeld scholen die een onderwerp drie maanden vakoverstijgend aanbieden en pas aan het einde van die periode toetsen. Of scholen die per dagdeel een vak aanbieden.

Website: www.deDNKRS.nl

Zie bijlage 1: tarieven

6.3 Bureau Talent, Leiden

Interview met Lineke van Tricht.

Bureau Talent biedt onderwijs, begeleiding en lesmateriaal op maat voor hoogbegaafde jongeren en voor scholen, die is gericht op het ontwikkelen van talenten bij jongeren. Bureau Talent is een CRKBO-geregistreerd opleidingsinstituut.

Zowel voor de goed presterende leerling als de onderpresteerders heeft Bureau talent een aanbod. Voor de goed presterende (hoog)begaafde leerlingen heeft Bureau Talent digitale verrijkingprojecten. Scholen die dat willen aanbieden, maken een keuze voor bepaalde verrijkingstrajecten. De leerlingen mogen vervolgens zelf kiezen welk project ze gaan doen en krijgen een account. Als ze een keuze hebben gemaakt, mogen ze een kwartaal aan het project werken (zo'n 2 a 4 uur per week naast het gewone lesprogramma). Het is aan de school om leerlingen het lesprogramma te laten compacten. Het project dat de leerling volgt, leidt tot een eindproduct. Voor de onderpresterende leerling biedt Bureau Talent individuele begeleiding of groepsbegeleiding. Bij het intakegesprek wordt de situatie in kaart gebracht en wordt een (individueel) programma op maat samengesteld. Bureau Talent gaat samen met de jongere op zoek naar wat hem/haar interesseert, inspireert en motiveert en waar hij of zij tegenaan loopt op school. Vaak hebben hoogbegaafde leerlingen op de basisschool niet geleerd om te leren. Het ombuigen van deze 'mindset' is vaak lastig, omdat leerlingen heel vaak gehoord hebben dat ze zo slim zijn. De begeleiding van Bureau Talent gaat uit van oplossingsgericht werken en de werkvormen zijn gericht op zelfinzicht.

In groepsverband kunnen leerlingen via Bureau Talent een cursus leervaardigheden volgen. De school kan een samenwerking met Bureau Talent aangaan; de training wordt dan op school gegeven. Voor de leerling (en ouders) is het prettig als de begeleiding op school kan plaatsvinden, bovendien kan Bureau Talent contact met de mentor onderhouden.

Voor scholen biedt Bureau Talent trainingen, workshops en ondersteuning bij het ontwikkelen van beleid. Daarbij is het belang om te aan te sluiten bij de visie van de school en dat te vertalen naar de

onderwijspraktijk. Docenten kunnen getraind worden in differentiëren (compacten en verrijken), onderwijs op maat en begeleiding op maat (zie ook bijlage 2).

Website: www.bureautalent.nl

Zie bijlage 2: Tarieven

6.4 Huiswerkinstituten

Door een aantal scholen worden huiswerkinstituten genoemd. Bij het aanleren en ontwikkelen van studievaardigheden kunnen ook hoogbegaafde leerlingen baat hebben bij ondersteuning door huiswerkinstituten.

Studie Begeleiding Amstelveen (SBA): De Amstelveense scholen zijn bekend met SBA. Naast begeleiding voor leerlingen wordt het Amstelveen College ook ondersteund door SBA bij de inhoud van mentorlessen 'leren leren' en bootcamps voor docenten voor aanleren van studievaardigheden.

EXTRA (Huiswerkinstituut Nieuw-Vennep): EXTRA is een huiswerkinstituut van oud-leerlingen van onder andere het HVC. Het instituut onderhoudt contact met leerling, ouders en school. Zij geven ook studievaardigheidstrainingen op zaterdag. Kosten zijn voor rekening van de ouders. Het HVC ervaart een goede samenwerking met dit instituut.

6.5 Particulier onderwijs

De scholen in het SWV zijn bekend met het particulier onderwijs in de regio op het gebied van hoogbegaafdheid. Het Florencius te Amstelveen en de Leonardo (basis)school geven zelf aan een aanbod voor hoogbegaafde leerlingen te hebben.

Het Florencius biedt ook huiswerkbegeleiding aan: Florenciplus

www.florenciplus.nl

6.6 Feniks Talent Utrecht

De doelgroep bij Feniks zijn jongeren met een hoog ontwikkelpotentieel, die vastlopen vanwege complexe problematiek. Feniks biedt een educatief zorgarrangement vanuit een PGB. Dit gaat om leerlingen die geheel of gedeeltelijk vrijstelling hebben van de leerplicht. Ze krijgen bij Feniks een zinvolle dagbesteding, waarbij ze zich kunnen oriënteren op de toekomst. Verder kan Feniks zelf geen onderwijs aanbieden. De begeleiding bij Feniks is gericht op terugkeer naar school en wordt gefinancierd vanuit de Jeugdwet. Het onderwijs kan in dat geval verzorgd worden door een instantie als IVIO.

Tarieven:

Groepsbegeleiding: € 55 per dagdeel

Individuele begeleiding: € 58 per uur

6. Aansluiting PO-VO

Om een beeld te krijgen met welke onderwijsprogramma's en ondersteuning basisscholen inspelen op (hoog)begaafde leerlingen, zijn de twee directeurs van de Samenwerkingsverbanden PO geïnterviewd.

6.1 SWV Passend Onderwijs PO Amstelronde

Interview met Joost van Caam

Directies van PO-scholen worstelen met de problematiek rond hoogbegaafdheid, enerzijds omdat scholen zich graag willen profiteren, anderzijds vanwege de verwachtingen van ouders.

Veel basisscholen doen aan talentontwikkeling in de vorm van Plusklassen. De Plusklassen zijn volgens Joost van Caam vooral aanbodgericht en sluiten vrij eenzijdig aan op intelligentie (mogelijk onvoldoende op leerbehoeften).

Belangrijk is om daarnaast als basisschool te bedenken hoe je het curriculum vorm gaat geven. Wat doen scholen met leerlingen die kunnen versnellen? Binnen het IB-netwerk samen met de Amstelronde-specialisten en in de vorm van scholing wordt er aandacht besteed aan onder andere het thema van hoogbegaafdheid. Er is een themamiddag voor PO-scholen en op de Amstelronde-dag komen verschillende thema's van Passend Onderwijs aan bod. Sommige scholen zijn actief bezig met het ontwikkelen van een leerlijn, zoals de 'Roelof Venema' in Amstelveen (leerlijn "Meervoudige intelligentie") en OBS 'Piet Hein' in Amstelveen (bijvoorbeeld de leerlijn "International Primary Curriculum"). Verschillende scholen hebben een aandachtsfunctionaris of coördinator voor meerbegaafde leerlingen. Joost van Caam geeft tenslotte aan dat het belangrijk is om meer verbinding te maken tussen PO en VO rond de verschillende thema's en staat open voor verdere verkenning.

6.2 SWV Passend Onderwijs PO Haarlemmermeer

Interview Ekon Hartog

De scholen binnen het SWV hebben zorgplicht en moeten onderwijs mogelijk maken dat aansluit bij de ontwikkeling van een kind. Het Samenwerkingsverband Haarlemmermeer doet zelf niet actief aan ondersteuning voor hoogbegaafde leerlingen. Hoogbegaafdheid is volgens Ekon Hartog een onderwijskundig vraagstuk waarbij de leerontwikkeling van het kind centraal moet staan. Voor leerlingen die uitzonderlijk slim zijn, moeten de scholen een onderwijskundig programma aanbieden. Vaak is dat in de vorm van een Plusklas of verrijkingsklas. Kindfactoren, zoals co-morbiditeit, kunnen een rol spelen. Als er sprake is van kindfactoren dan is het van belang om die te verbinden aan het onderwijsperspectief.

Als een kind vanwege hoogbegaafdheid op een reguliere basisschool vastloopt, dan kiezen ouders vaak voor Leonardo-onderwijs. Er zijn binnen de Haarlemmermeer drie basisscholen van SOPOH (Stichting Openbaar Primair Onderwijs Haarlemmermeer) die een verrijkingsaanbod voor hoogbegaafde leerlingen hebben in de vorm van Leonardo-onderwijs:

- OBS Twickel in Hoofddorp
- De Burgemeester Amersfoordtschool in Badhoevedorp
- De Zilvermeeuw in Lisserbroek

De overgang naar het VO kan een grote stap zijn voor (hoog)begaafde leerlingen. Op de basisschool waren ze de Pluskinderen, maar in het VO zijn er meer slimme leerlingen en moeten ze aan de slag met studeren. Ook de ontwikkeling van de pubertiet en het losmaken van ouders, zijn factoren die mee gaan spelen in het VO.

Ekon Hartog stelt voor om de verbinding tussen PO en VO verder te verkennen, door eerst in gesprek te gaan met de locatieleiders van de Leonardoklassen. Waar lopen deze leerlingen in het reguliere onderwijs vast? Wat is de risicogroep? Na de verkenning van de bovenkant van de piramide (risicogroep), zou vervolgens in kaart gebracht kunnen worden wat de Plusklas-leerlingen nodig hebben om goed te functioneren in het VO (metacognitie en leerstrategieën).

7. Conclusie en aanbevelingen

Voor de ontwikkeling van talent en begaafdheid is een stimulerende leeromgeving nodig, die aansluit bij de specifieke behoefte van de leerling. Uit deze notitie blijkt dat de scholen met een vwo-afdeling in het SWV een uitgebreid en stimulerend onderwijsaanbod bieden en oog hebben voor maatwerk. In dit hoofdstuk zal ingegaan worden op de vraag: *Wat kunnen we meenemen uit deze notitie en uit de voortgangsrapportage (maart 2016) van de staatssecretaris? Welke aanbevelingen zijn er voor de scholen en voor het Samenwerkingsverband?*

7.1 Aanbevelingen voor de scholen

Talent zichtbaar maken en prestaties belonen¹⁴

Scholen krijgen de ruimte om bijzondere prestaties van leerlingen beter zichtbaar te maken en te belonen. Dat kan leerlingen motiveren en stimuleren om uit te blinken. Leerlingen die dit jaar (2016) examen doen en hoge cijfers halen, krijgen het *judicium cum laude* op hun diploma. Het zichtbaar maken van het volgen van een vak op een hoger niveau op het diploma is de volgende stap in de beloning van bijzondere prestaties van leerlingen. Leerlingen hebben daarnaast behoefte aan een vorm van erkenning van extra activiteiten. In een plusdocument worden ook bijzondere prestaties voor extra-curriculaire activiteiten zichtbaar gemaakt en erkend.

Ondersteuning voor leerlingen die onderpresteren

In de praktijk blijkt dat er bij een aantal hoogbegaafde leerlingen risico bestaat op onderpresteren. Vaak hebben hoogbegaafde leerlingen op de basisschool onvoldoende geleerd en geoefend met studeren. Het ombuigen van de 'mindset' kan lastig zijn, omdat ze vaak gehoord hebben dat ze slim zijn. Leerlingen die dreigen met onderpresteren, kunnen uiteindelijk afstromen of geheel uitvallen in het onderwijs. Volgens de specialisten van de DNKRS zijn het vooral de creatief denkende leerlingen die vaak afstromen in het onderwijs.

Het is van belang om een evenwicht te ontwikkelen met betrekking tot analytische, creatieve en praktische intelligentie. Belangrijk is dat scholen/ schoolteams zich allereerst afvragen op welke manier je onderpresteerders signaleert, om vervolgens na te gaan hoe je de groep onderpresterende leerlingen coacht en ondersteunt bij het 'leren leren'. Scholen kunnen op verschillende manieren leerlingen ondersteunen: groepsgewijs, individueel en in de klas eventueel in samenwerking met de Trajectvoorziening.

Belangrijk is dat leerlingen zelfinzicht ontwikkelen en een eigen manier van leren ontdekken. Ook sociaal emotioneel kan de leerling vastlopen door gevoelens van faalangst en het moeilijk kunnen omgaan met frustraties. De school kan dan samen met leerling en ouders op zoek naar een passende vorm van ondersteuning, in de school of extern. Maatwerk blijft van belang.

Hoogbegaafde leerlingen met complexe, gestapelde problematiek

Het SWV Amstelland en de Meerlanden is verantwoordelijk voor een dekkend continuüm binnen de regio. Vanuit het schoolmodel van het Samenwerkingsverband is de basisondersteuning en de brede basisondersteuning in handen van de scholen. Het onderwijsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen, evenals de ondersteuning van leerlingen en scholing van docenten is de verantwoordelijkheid van de scholen. Er lijkt sprake te zijn van een dekkend continuüm voor begaafde leerlingen, maar (voor zover deze notitie daar voldoende zicht op geeft), lijkt er nog niet voldoende oplossing te zijn voor de zwaardere ondersteuningsbehoeften van begaafde leerlingen met complexe problematiek. *Een vraag voor de scholen in het SWV: Is er een school die wil experimenteren met een extra ondersteuningsmodel (bijvoorbeeld volgens het model "Hageveld College")?*

---

¹⁴ kamerbrief-met-voortgangsrapportage-plan-van-aanpak-toptalenten-2014-2018, pag.5-7

Samenwerking ouders, leerling en school

De driehoek van samenwerking tussen ouders, leerling en docenten is cruciaal. Begeleidingstrajecten werken in de praktijk pas goed als er gewerkt wordt vanuit de ondersteuningsbehoefte van de leerling en de leerling zelf de urgentie voelt om een leerdoel aan te pakken. Welke ondersteuning past bij deze leerling en wat zijn de mogelijkheden in de omgeving en op school? Het is nodig om de rol en verwachting van de ouders te verkennen en te benoemen.

7.2 Aanbevelingen voor het Samenwerkingsverband

Scholing van docenten en expertise ontwikkelen

Het uitdagen van toptalenten in de les vraagt veel van de vaardigheden van leraren. Daarom heeft de staatssecretaris ICLON en de Rijksuniversiteit Groningen verzocht om handreikingen voor leraren te ontwikkelen met een praktische aanpak om te differentiëren in de klas. De digitaal beschikbare toolbox bevat voorbeelden voor een groot aantal schoolvakken. Het gaat uit van wat nu al in schoolmethodes en lessen voorhanden is. De toolbox is gratis beschikbaar. Op het informatiepunt talentstimuleren.nl en via SLO kunnen leraren kennis en ervaring ophalen en delen over het uitdagen van toptalenten. Er zijn bovendien verschillende trainingen beschikbaar om docenten te trainen bij het differentiëren (compacten en verrijken) van lesstof.

Deskundigheidsbevordering op het gebied van begaafdheid bij docenten kan verder uitgebouwd worden. Veel scholen in het SWV hebben al verschillende trainingen, scholing of opleiding gevolgd, maar verdere expertise op dit gebied is aan te bevelen. Een aandachtspunt daarbij is dat docenten/begeleiders (verder) getraind worden om (hoog)begaafde leerlingen te ondersteunen bij het ontwikkelen van metacognitieve vaardigheden in relatie tot leervaardigheden.

Een onderzoeksvraag voor het SWV is: Welke expertise is nodig om leerlingen met complexe, gestapelde problematiek passend onderwijs te bieden?

Netwerk PO-VO (en WO)

Om basisscholen en scholen voor voortgezet onderwijs te helpen bij samenwerking, het opzetten van een kennisuitwisselingsstructuur en het delen van goede voorbeelden zijn in verschillende regio's talentnetwerken opgezet.

Een goed voorbeeld van een talentnetwerk wordt genoemd door Lineke van Tricht van Bureau Talent. In Leiden is vanaf 2013 grootschalig ingezet op talentontwikkeling voor kinderen en jongeren van 0-24 jaar. De "Leidse aanpak voor talentontwikkeling" is een convenant van scholen en voorschoolse instellingen, zoals kinderdagverblijven en GGD. In een Kenniskring VO worden goede ervaringen uitgewisseld en er is een breed scholingsaanbod voor docenten.

Uit de gesprekken met de directeuren van de beide Samenwerkingsverbanden PO blijkt dat er behoefte is om een dergelijk netwerk in de regio Amstelland en Meerlanden op te zetten. Een netwerk zou zelfsturend kunnen functioneren, waarbij het SWV een meer faciliterende rol heeft. Belangrijkste uitgangspunten zijn: kennis delen, goed practises uitwisselen, signalen herkennen van de risicoleerlingen en aansluiting verstevigen tussen PO en VO.

Een netwerk met het vervolgonderwijs WO is in de regio Amsterdam sinds kort opgezet in samenwerking met de VU. Differentiatie door middel van een buitenschools aanbod voor leerlingen is op meerdere universiteiten (Amsterdam en Leiden) mogelijk en kan verder geïntensiveerd worden. In Amsterdam ontwikkelen momenteel meerdere scholen een ander onderwijsconcept, dat mogelijk passend is voor hoogbegaafde leerlingen. Het zijn geen speciale klassen voor hoogbegaafde leerlingen, maar meer een ander onderwijsconcept, waarbij scholen bijvoorbeeld die een onderwerp vakoverstijgend aanbieden en pas aan het einde van die periode toetsen. Het is aan te bevelen om uitwisselingen van goede ervaringen met VO- scholen in Amsterdam en de regio vorm te geven.

Bijlage 1: Kostenindicatie van de DNKRS

Tarieven voor leerlingen VO 2015/2016

- Brugklastraining: € 360,- voor 6 bijeenkomsten à 1,5 uur (vrijgesteld van btw)
- Leren met Lef, training voor hoogbegaafde kinderen: € 560,- (vrijgesteld van btw) (8 bijeenkomsten à 1,5 uur, inclusief eindgesprek)
- Individuele huiswerkbegeleiding op maat: 1 x per week een uur € 85,-, 2 keer per week een uur: € 110,- (vrijgesteld van btw)

Tarieven voor scholen VO 2015/2016

onderwerp	tarieven
Verrijgingsklas 12 lessen (half jaar) 10 tot 12 leerlingen met 1 gespecialiseerd docent van deDNKRS € 70,- per leerling, 1,5 tot 3 uur, inclusief voorbereiding, materialen en reiskosten; doel is daarbij ook (kennis)overdracht aan docenten van de eigen school, zodat de school dergelijke lessen zelf kan overnemen en de kennis binnen de school ligt	€ 9240,- vrijgesteld van btw
Leren met Lef of Brugklastraining: 7 bijeenkomsten van 1,5 tot 2 uur, exclusief kopieerkosten per leerling € 70,- minimum 10 leerlingen meer leerlingen in overleg, brugklastraining tot 30/32 leerlingen mogelijk	€ 4900,-
Workshop/lezing/presentatie standaard onderwerpen betreffende meer- en hoogbegaafdheid: 1,5 uur incl. voorbereiding, materialen en reiskosten	€ 580,- vrijgesteld van btw
Maatwerk vakinhoudelijke teamtraining docenten: signaleren, compacten verrijken, Mindset, Leren leren met 1 trainer (per 30 deelnemers) 1 dagdeel incl. 1 dagdeel voorbereidingstijd, telefonisch overleg en reiskosten Per 30 deelnemers, grotere groepen altijd mogelijk	€ 975,- vrijgesteld van btw
Specialistische vakinhoudelijke teamtraining docenten: aangepast onderwerp. met 1 trainer (per 30 deelnemers) 1 dagdeel incl. 2 dagdelen voorbereidingstijd, telefonisch overleg en reiskosten	€ 1870,- vrijgesteld van btw
Advies en ondersteuning t.a.v. beleid (per 60 minuten), exclusief voor- en nawerk en reiskosten	€ 125,- vrijgesteld van btw
Ambulante begeleiding leerkrachten t.a.v. meer- en hoogbegaafdheid (per 60 minuten) exclusief voorbereiding en reiskosten	€ 125,- vrijgesteld van btw
Ondersteuning bij gesprekken meer- en hoogbegaafde kinderen op school (per 60 minuten) exclusief voorbereiding, verslaglegging, reiskosten	€ 125,- vrijgesteld van btw
Individuele begeleiding van hoogbegaafde leerlingen op school (per 60 minuten, exclusief verslaglegging en afstemming school)	€ 125,- vrijgesteld van btw
Reiskosten (per 60 minuten incl. reisen, parkeren, kilometervergoeding)	€ 55,- (€ 66,55 incl) excl btw 21%
Overig aanbod: Studiedagen, cursussen, nascholing, themadagen en ouderavonden met een afwijkende of gecombineerde inhoud zijn mogelijk	tarieven in overleg
N.B. voor leerlingen uit de gemeente Uithoorn is het mogelijk dat de kosten (grotendeels) voor vergoeding in aanmerking komen via de Jeugdwet. We zijn in gesprek met andere gemeenten om in aanmerking te komen voor een zorgcontract.	

Bijlage 2: Kostenindicatie Bureau Talent

Tarieven voor leerlingen

Individuele begeleiding voor leerlingen (60 - 90 minuten)

€ 66,55 per uur

Groepsbegeleiding voor leerlingen:

Cursus Leervaardigheden: in 8 x 1 uur (doelen stellen, SMART plan maken, mindmappen, snellezen, woordjes leren, organiseren, teksten leren, jezelf motiveren en leren van je fouten)

Werkboekje Snel-lezen of Mindmappen: € 9,95 per stuk

Leervaardighedenspel: € 19,95 per stuk

Tarieven voor scholen

- **Introductie & Identificatie Cognitief Talent**

De Introductie Hoogbegaafdheid is een interactieve lezing van ongeveer 2 uur die kan dienen als eerste kennismaking van een docententeam met het onderwerp Hoogbegaafdheid/Cognitief Talent. De introductie gaat ervan uit dat docenten nog weinig tot geen kennis hebben over hoogbegaafdheid. We behandelen de belangrijkste definities en theorieën over hoogbegaafdheid, bespreken de verschillende typen hoogbegaafde leerlingen en doen suggesties voor het werken met deze doelgroep.

Doelgroep: docenten en leden van zorgteam

Studiebelasting voor deelnemers: alleen deelname van 2 uur

Prijs per eenheid in € 480 (excl. reiskosten)

- **Cursus Onderwijs op Maat**

Deze training heeft als doel om docenten kennis en vaardigheden te laten opdoen waarmee ze kunnen differentiëren in de les. We bieden de methode compacten & verrijken aan en laten docenten kennis nemen van de theorie, maar ook meteen oefenen met de praktijk door ze materialen te laten ontwikkelen en/of beoordelen. Docenten hebben al kennis van hoogbegaafdheid en maken een praktische vervolgstap: het ontwikkelen en/of bijstellen van programma's op maat en uitdagend verrijkingsmateriaal. Deze cursus bestaat uit drie bijeenkomsten van 2 uur. We werken in deze cursus met groepen van maximaal 16 docenten.

Doelgroep: docenten

Studiebelasting: naast het bijwonen van de bijeenkomsten zullen deelnemers 6 à 10 uur moeten besteden aan lezen van literatuur en uitvoeren van opdrachten.

Prijs per eenheid in € 1440 (excl. reiskosten)

Deel I: Compacten

Tijdens bijeenkomst I van deze cursus zal eerst enige theorie besproken worden: wat is compacten? Waarom is het nodig? Hoe doe je het? Hierbij staan we ook stil bij de verschillende behoeftes van leerlingen en dus bij het onderwerp differentiatie. Vervolgens gaan docenten aan het werk met hun eigen lesmethode. Ze passen de theorie toe door een stuk lesmateriaal te compacten en/of bekijken hun gecompecte programma kritisch en verbeteren het. We bespreken de keuzes die de docenten gemaakt hebben. Tot slot geven we nog een aantal aandachtspunten mee met betrekking tot dit onderwerp.

Deel II: Verrijken

Tijdens bijeenkomst II van deze cursus worden nut en noodzaak van verrijking besproken. Docenten krijgen inzicht in de criteria waaraan goed verrijkingsmateriaal moet voldoen. Docenten krijgen

daarnaast zicht op de metacognitieve en denkvaardigheden die leerlingen kunnen ontwikkelen door het werken aan verrijkingsopdrachten. Vervolgens maken docenten een start met het ontwikkelen van verrijkingsopdrachten en/of beoordelen van verrijkingsopdrachten.

Deel III: Terugkom

Bijeenkomst III vindt een aantal maanden later plaats. De docenten hebben gewerkt met hun gecompecte programma's en met hun verrijkingsmateriaal. Tijdens deze bijeenkomst wisselen we ervaringen uit, bespreken we vragen n.a.v. de ervaringen en krijgen docenten advies voor het vervolg. Tot slot kijken we terug op de leerdoelen van de docenten. Zijn deze gehaald? Welke leervragen liggen er nog? Hoe kijken de docenten terug op de cursus?

- **Cursus Begeleiding op Maat**

Deze training is gericht op begeleiders van meer- en hoogbegaafde leerlingen. Doel van de training is om de begeleiders praktische tools te geven om met deze leerlingen te werken. In de training komen de volgende onderwerpen ter sprake: Grondhouding, Van groot naar klein, Ideale school, Onderpresteren, Motivatie, Zelfinzicht. Daarnaast werken we in deze training met intervisie om ervaringen uit te wisselen en te leren van elkaar. Deze cursus bestaat uit drie bijeenkomsten van 2 uur. We werken in deze cursus met groepen van maximaal 8 deelnemers.

Doelgroep: mentoren, leden zorgteam

Studiebelasting: naast het bijwonen van de bijeenkomsten zullen deelnemers 6 à 10 uur moeten besteden aan lezen van literatuur en uitvoeren van opdrachten.

Prijs per eenheid in € 1440 (excl. reiskosten)

Bijeenkomst 1: Grondhouding, Oplossingsgericht werken, Ideale school, Van groot naar klein

In deze bijeenkomst maken deelnemers kennis met de grondhouding die bij hoogbegaafde leerlingen over het algemeen goed werkt. Oplossingsgericht werken is hiervan een onderdeel. Ook werken we met de opdracht Ideale school en laten we zien hoe we het werken van Groot naar Klein aanpakken.

Bijeenkomst 2: Onderpresteren:

Aan de hand van de profielen van Betts&Neihart en het model van Heller bespreken we het onderwerpen Onderpresteren. Welke oorzaken kunnen er zijn en hoe kan je leerlingen helpen om uit het onderpresteren te komen?

Bijeenkomst 3: Motivatie & Zelfinzicht

Hoogbegaafde pubers kampen regelmatig met gebrek aan motivatie voor school. Deelnemers leren over motivatie en demotivatie en de strategieën die leerlingen kunnen oefenen om hun motivatie te vergroten.

Zicht op jezelf krijgen helpt je om duidelijk te krijgen wie je bent, wat je wil en hoe je dat kan bereiken. In deze bijeenkomst werken we met kernkwaliteiten en met de STARR methode die kan helpen om grip te krijgen op situaties.

- **Workshop Leervaardigheden**

Aandacht voor wat (hoog)begaafde leerlingen wel en niet kunnen. Veel (hoog)begaafde kinderen leren niet leren, omdat ze het niet nodig hebben. Toch komt er vrijwel altijd een moment dat ook zij moeten studeren. Meestal is dat op het voortgezet onderwijs. Maar..... hoe doe je dat? In deze bijeenkomst geven we theorie over wat leervaardigheden zijn. En hoe metacognitieve vaardigheden zich verhouden tot leervaardigheden. We spelen het leervaardighedenspel en gaan in op hoe je een aantal leervaardigheden kan versterken. Vanzelfsprekend komen onderpresteren en motivatiestrategieën aan de orde!

Deze training bestaat uit één bijeenkomst van ongeveer 2 uur. We werken in deze workshop met groepen van maximaal 16 docenten.

Doelgroep: docenten en begeleiders

Studiebelasting: Studiebelasting voor deelnemers: alleen deelname van 2 uur

Prijs per eenheid in € 480 (excl. reiskosten)

Bronvermelding

Dekker, S.: *Voortgangsrapportage Plan van Aanpak Toptalenten 2014-2018. Brief aan de kamer*, 14 maart 2016, Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Dekker, S. (2014): *Passend onderwijs en hoogbegaafdheid*. Brief aan de kamer, 23 april 2014

Molenaar, L. (2016): Wat Nederlandse universiteiten organiseren voor excellente leerlingen. In: *Bij de Les, magazine voor schooldecaan en leerlingbegeleiding*. Jaargang 12, maart 2016, pag. 20/21.

<http://www.begaafdheidsprofielscholen.nl>

<http://www.dalton.nl/daltononderwijs>

<https://www.epnuffic.nl/voortgezet-onderwijs/elos/elos-voor-leerlingen/versterkt-talenonderwijs-vto>

<https://www.epnuffic.nl/voortgezet-onderwijs/talenonderwijs/tweetalig-onderwijs>

<http://talentstimuleren.nl/thema/begaafdheid/hoog-begaafdheid>

<http://www.wonakademie.nl>

